

A forrónyomos felderítés vezetése, irányítása megújításának lehetséges irányai

HAVASI Sándor¹

A tanulmányom elkészítésére azért vállalkoztam, mivel közel 20 éves szakmai tapasztalattal és háttérrel rendelkezem ezen a területen, illetve az eltelt évek alatt sok olyan módszert és eljárást vezettem be ezen a kriminalisztikai területen, amelyek nagyban hozzájárulhatnak a felderítés e speciális formájának továbbfejlesztéséhez és korszerűsítéséhez. A korszerű forrónyomos felderítés ismerete és alkalmazása rendkívül fontos a hatékony bűnüldözés során. A felderítés első 24 órája kulcsfontosságú az elkövető beazonosítása, felderítése és esetleges elfogása szempontjából. Tanulmányomban megvizsgáltam a témához kapcsolódó legfontosabb rendszertani fogalmakat: felderítés, forrónyomos felderítés, üldözés, nyomon üldözés, nyomozás és körözés. A témával kapcsolatos jogi szabályozást és annak rendszerét is vizsgálat alá vontam, az egyes fontosabb vonatkozó hatályos jogszabályokat külön is részletesen áttekintettem. Végezetül a leírtak és személyes tapasztalataim alapján olyan javaslatokat fogalmaztam meg, amelyek a forrónyomos felderítést még hatékonyabbá és még inkább reagálókészebbé tehetik.

Kulcsszavak: felderítés, forrónyomos felderítés, üldözés, nyomon üldözés, forró nyomon üldözés, nyomozás, körözés, szervezeti modell, készenléti csoportvezető

A forrónyomos felderítés, felderítés, üldözés, nyomon üldözés, nyomozás, körözés fogalmainak értelmezése, egymáshoz való kapcsolatok

A forrónyomos felderítés nyomozásban betöltött kiemelkedő szerepe napjainkban egyre fontosabb helyet tölt be a bűnügyi nyomozati munkában. Ez az a kezdeti, első „stáció” a nyomozás folyamatában, amikor mintegy azonnal lehetőség nyílik az elkövető személy beazonosítására, üldözésére és elfogására. A mindennapi televíziós bűnügyi híradásokban gyakran hallani, hogy az elkövetőt – szinte azonnal a bűncselekmény elkövetése után – elfogták. Ez nem másra, mint a forrónyomos felderítésre és annak jelentőségére utal.

¹ HAVASI Sándor r. alezredes, készenléti csoportvezető, BRFK XIII. kerületi Rendőrkapitányság Sándor HAVASI lt. colonel, ready-group-leader, 13th District Police Station of Budapest <https://orcid.org/0000-0001-8920-3960>, havasis38@freemail.hu

Az interneten kutatást végeztem a témával kapcsolatosan, és arra a megállapításra jutottam, hogy a téma szakirodalma szinte véges számú, azonban nagyszámú kapcsolata más felderítési (taktikai, metodikai) módszerekhez és a különböző eljárás és nyomozati cselekményekhez egyedülállóan fontossá teszi szerepét a kriminalisztika területén.

A témával való kapcsolatomban a rendőri pályán eltöltött 20 éves szakmai múltammal egyidős. A főváros egyik kiemelt kerületében teljesíték szolgálatot bűnügyi területen, ugyanabban a beosztásban (korábban: ügyeletes tiszt, főügyeletes; jelenleg: készenléti csoportvezető). Úgy gondolom, hogy ez idő alatt ezen a szakmai területen jelentős tapasztalatra tettem szert.

A forrónyomos felderítés szoros kapcsolatot mutat a készenléti (korábban: ügyeleti) munkaterülettel. A jelenlegi „készenléti” elnevezés jól hangsúlyozza e bűnügyi munka bűncselekményekre való azonnali reagálási lehetőségét és ennek szükségességét.

A forrónyomos felderítés – véleményem szerint – nem más, mint a nyomozás „előszobája”.

A szakirodalomban a legtöbb kriminalista a „forrónyomos felderítés” fogalmát, szükségességét és létjogosultságát – csak és kizárólag – az úgynevezett „kiemelt” bűncselekményekkel (így például: emberölés, rablás, súlyos testi sértés stb.) hozza összefüggésbe. Véleményem szerint ez nem teljesen helytálló, hiszen bármilyen – általában helyszínes – bűncselekmény esetén (de elsősorban mégis vagyon elleni, közrend és közbiztonság elleni, személy elleni erőszakos stb.) lehetséges a forrónyomos felderítés és bűnüldözés, ha annak feltételei egyébként fennállnak. Természetesen azonban mégis a – hírekben is szereplő – felderített, kiemelt(en erőszakos) bűncselekmények azok, amelyek leginkább meghatározzák a lakosság szubjektív biztonságérzetét és a közvélemény alakulását.

Ez a megállapítás azért is fontos, mert amíg a személy elleni és erőszakos bűncselekményeknél van kontaktus az elkövető és az áldozat között, addig a vagyon elleni bűncselekményeknél (például lopás, rongálás, jogtalan elsajátítás, jármű önkényes elvétele) már nem beszélhetünk személyes vagy fizikai érintkezésről és kapcsolatról. Ezzel arra kívánok rámutatni, hogy amíg az előbbi bűncselekmények esetében – a kapcsolat révén – jobbak a felderítési mutatók, addig az úgynevezett ismeretlenes vagyon elleni elkövetők esetében – forrónyom hiányában – már sokkal rosszabbak ezek az arányszámok.

A forrónyomos felderítés kiindulópontja maga a „forró nyom” helye, vagyis annak helyszíne. Ilyen módon ez a taktikai eljárás szorosan kapcsolódik a helyszíni szemléhez is. A helyszín büntetőjogi értelemben nem más, mint az a hely, ahol a bűncselekmény bármely tényállási eleme megvalósult. A forrónyomos felderítés kiindulópontja maga a helyszín. Vannak olyan bűncselekmények (például: emberölés, rablás, úgynevezett „betöréses” lopás, szexuális erőszak stb.), amelyek bizonyításában a helyszínek kiemelkedő fontosság tulajdonítható. Ezek a tárgyi és az intellektuális környezetben olyan elváltozásokat hoznak létre, amelyekből a cselekményre és az elkövetőre nézve közvetlen információk szerezhetők. Gyakran már a helyszíni szemle adataiból megál-

lapítható, hogy történt-e bűncselekmény, esetleg a helyszín koholt, az összegyűjtött adatokból következtetések vonhatók le a bűncselekmény lefolyására és az elkövető személyére vonatkozóan.

Bíró Gyula² értelmezése szerint a forrónyomon felderítés, forrónyomos felderítés, forrónyomon üldözés vagy csak röviden forrónyom fogalma mind ugyanazt jelenti egy- ségesen. A „forrónyom” elnevezés megtévesztő lehet, ugyanis sokan – joggal – arra következtetnek belőle, hogy az időtényezővel áll szoros kapcsolatban (ez a megállapítás lényegében igaz is, de tág időkorlátok is elképzelhetőek). A „forró” jelző tehát arra utal, hogy a tudomásra jutást követően azonnal intézkedni kell a felderítés megkezdésére. Úgy gondolom, hogy a forrónyomos felderítés mintegy „alapja”, hogy a bűncselekmény elkövetése óta ténylegesen mennyi idő telt el, hiszen a „forrónyom” és a felderítés csak a hatósági tudomásra jutást követően indul meg. Az időtartamot általánosságban meghatározni azért sem célszerű, mert a bűncselekmény helyszínén és környékén, az elkövető érkezési vagy távozási útvonalán a személyi és tárgyi jellegű információk akár hosszabb idő eltelte után is összegyűjthetők.

A forrónyomos felderítés és annak hatékony irányítása, szervezése – mint arról már szóltam – a jelenlegi készenléti csoportvezetői (a továbbiakban: KCSV) munka egyik legfontosabb irányvonala. Az utóbbi években a rendőrségi ügyeleti munka (most: készenléti) teljes átalakuláson és profiltisztításon esett át, mivel szétválasztották ezen belül a bűnügyi és a rendészeti szakágat.

A jelenlegi bűnügyi felsőbb vezetés (BRFK, ORFK) is célul tűzte ki a bűnügyi felderítő munka – és a forrónyomos bűnüldözés, felderítés – javítását, hatékonyságának növelését. Normatív meghatározták a bűnügyi szolgálat helyszínre kiérkezésének, reagálásának idejét (20 perc < 1 óra < 3 óra).

A napi munkám során egyre inkább az a tapasztalatom, hogy nincsenek már csak ügynevezett elhanyagolható (bagatell) vagy „kiemelt” („VIP”) ügyek, minden ügy (és elkövetőjének a felderítése) egyaránt fontos bűnügyi feladat. (Természetesen az ehhez a felderítő munkához szükséges humán erők és eszközök biztosítása már lényegesen nehezebb, nem mindig abszolválható.)

A felderítés e speciális válfaja csak a kriminalisztika vékony szegmensét alkotja, ugyanakkor talán ennek van a legszerteágazóbb kapcsolata a különböző eljárási metódusokkal (körüzés, nyomon üldözés, elfogás stb.) és nyomozati cselekményekkel (helyszíni szemle, kutatás, tanúkihallgatás stb.).

A forrónyomos felderítés – véleményem szerint – mindig is nagyon szoros kapcsolatban állt a – korábbi – ügyeleti (ma: tevékenység-irányítási) munkával, hiszen irányítása és koordinálása szükséges volt a felderítés hatékonyságához és az eredmény eléréséhez.

² Bíró (2010) 172.

A forrónyomos felderítéshez szorosan kapcsolódó fogalmak értelmezése

A kriminalisztika – általánosítható – gyakorlati tapasztalatai azt mutatják, hogy a felderítés csak akkor lehet eredményes, ha a nyomozó hatóságok a felderítést az elkövetést (és annak tudomásukra jutását követően) azonnal megkezdik.

A *felderítés* nem más, mint valaminek az ismeretlen körülményeit (bűncselekmény esetében a történeti tényállást) tisztázni, a Magyar értelmező kéziszótár³ szerint. A „felderítés” kifejezés a szakmai gyakorlat szóhasználatában és a szakirodalomban többféle összefüggésben és értelmezésben is szerepel. Fontos kiindulási alap, hogy meg tudjuk különböztetni egymástól az adat, az információ és a bizonyíték fogalmát. Az adatokból azokat tekinthetjük információnak, amelyeknek hírtartalma van, bizonyítéknak viszont csak azokat, amelyeket a (eljárás)jogi előírásoknak megfelelő módon szereztünk be.

A különböző felderítésfogalmi álláspontokban azonban annyi közös, hogy a fogalmat valamilyen nyomozási, célirányos *adatgyűjtő tevékenységnek* tekintik, ugyanakkor a felderítés tárgyát, kereteit, eszközeit és módszereit illetően már vannak eltérések – bár többnyire nem a felderítés fogalmának meghatározásáról, hanem a kifejezés értelmezéséről van szó.

Ezeket az értelmezéseket az alábbiakban foglalnám össze:

- a) A felderítés jelentheti a nyílt (Be.) vagy titkos (operatív) bűnüldöző tevékenységet,
- b) a büntető-eljárásjogban nem szerepel a felderítés fogalmának a meghatározása, a 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (hatályos: 2018. július 1.) így fogalmaz:
„348. §. (1) A büntetőeljárás – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – nyomozással kezdődik.
(2) A nyomozás felderítésből és vizsgálatból áll.
(3) A felderítés során a megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben fel kell deríteni a bűncselekményt és az elkövető személyét, valamint fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket.”
- c) a felderítés úgynevezett általános, nyomozással összefüggő fogalma (ismeretlen elkövető felderítése).

A nyomozó hatóság a felderítés során különösen a bűncselekmény tárgyi és alanyi oldalához tartozó tényeket, az elkövető kilétének és tartózkodási helyének megállapításához szükséges tényeket, valamint a joghátrány alkalmazása szempontjából különös jelentőséggel bíró tényeket vizsgálja.⁴

³ O. Nagy et al. (1982) 372.

⁴ 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 133. §.

A felderítés nem azonos azonban az ismeretlenes nyomozati szakasszal. Az ismeretlenes és a vizsgálati szakaszban egyaránt folyik felderítés (újabb információk beszerzése az ügy előreviteléhez, további bűncselekmények felderítése). Nyilvánvalóan eltérés van a felderítés és a bizonyítás tárgyában és eszközeiben. A felderítésben olyan adatokra és információkra is szükség van, amelyek nem tartoznak az adott ügyben a bizonyítás tárgyához. Az ismeretlenes, felderítési szakaszban olyan nyomozási cselekményeket végzünk és olyan irányú az adatgyűjtés, hogy lehetővé tegye egyrészt a minősítés tisztázását, másrészt beszerezhesünk minden, az elkövető személyére utaló, az ismeretlen elkövető kilétének megállapításához szükséges adatot.

A fentebbi törvényi meghatározásból az is kiténik, hogy a nyomozás része a felderítés (mintegy annak „alrendszere”), és hogy a felderítés az a folyamat, amely a bizonyításhoz (de a megalapozott gyanú közléséhez is) szükséges.⁵ A felderítés tulajdonképpen kiszolgálja a bizonyítást.

Kriminalisztikai szempontból a felderítés⁶ a vizsgált esemény, azaz a történeti tényállás megismerésére irányuló adatgyűjtő tevékenység, amelynek során mindenféle adat, tény, vélemény, információ és adatforrás felhasználható, amely alkalmas az objektív igazság feltárására.

Az esemény (mint egység) felderítése egy folyamatként aposztrofálható, amelynek során adatokat nyerünk különböző forrásokból, így:

- a) tárgyi: nyomok, elváltozások;
- b) személyi: károsult, tanú, elkövető
- c) és konjunktíve kombinált (például szakértő)

adatforrást vagy típust tudunk elkülöníteni. Ezek a megállapítások és csoportok egyébként a bizonyítási eszközökre is igazak. Míg a tárgyi adatforrások materiálisak, a személyi bizonyítékok csak közvetve anyagiak, addig a harmadik típus már vegyesen tartalmazza, ötvözi az előbbi kettő jellemzőit.

Azokat az adatokat, amelyek bizonyítékként felhasználhatók, az eljárásjogi szabályozásnak (2017. évi XC. törvény) megfelelő formában kell rögzíteni. A felderítés folyamán beszerzett adatok közül azokat kell írásban rögzíteni, amelyek a bizonyításhoz elengedhetetlenek, vagyis relevanciával bírnak az ügy szempontjából.

A forrónyomos felderítés a kiemelt bűncselekmények felderítése érdekében az azonos intézkedések megfelelő erővel és eszközökkel történő végrehajtását szolgáló nyomozásszervezési modellt, kriminalisztikai operáció, amelyben a körözési tevékenységnek is meghatározott szerepe van⁷.

A forrónyomos felderítés egy másik meghatározása szerint pedig (csak a) *kiemelt bűncselekmények* nyomozásának kezdeti szakaszában felmerülő feladatok, a szükséges erőnek a helyszínre koncentráálásával és optimális keretek közti alkalmazásával történő tervszerű, szervezett, egyidejű, gyors és szakszerű végrehajtása érdekében kidolgozott,

⁵ Balláné-Borszéki-Lakatos (2000) 60–62.

⁶ Lakatos János – előadás vázlat, Budapest, Rendőrtisztai Főiskola, 1995.

⁷ Lakatos (1998a) 43.

a nyomozás hatékonyságának növelését célzó, több kriminalisztikai műveletet magában foglaló komplex taktikai eljárás mód.

Jelentősége, hogy lehetővé teszi a szükséges nyomozási cselekmények, kényszer- és más intézkedések azonnali végrehajtását, az információvesztés minimalizálását és a még fellelhető adatok, információk, bizonyítékok hatékony felhasználását, így alkalmazásával csökkenthető az időmúlás okozta hátrány.

Alkalmazására tehát sor kerülhet – különösen – a súlyos, úgynevezett helyszínes bűncselekményeknél, így:

- az élet elleni, illetve más erőszakos jellegű bűncselekményeknél,
- a nemi erkölcs elleni súlyos bűncselekményeknél,
- a nagy kárértékű, illetve a sorozatban elkövetett (betöréses) lopások esetében,
- de sor kerülhet rá a hatóság őrizetéből megszökött elkövető elfogása érdekében is (fogolyszökés⁸).

A fogalmat – úgy érzem – a legtöbb szerző csak szűkebb értelemben használja, hiszen nemcsak a kiemelt bűncselekmények esetében (például emberölés, rablás stb.) juthat szerephez e módszer, hanem szinte bármely (többnyire helyszínhez kötött) bűncselekmény (például testi sértés, garázdaság, lopás, rongálás stb.) esetében is alkalmazható eljárás. (Ezt egy, a közelmúltból vett gyakorlati példán is be fogom mutatni a modell felvázolásakor.)

Természetesen a súlyos vagy élet elleni bűncselekmények azok, amelyeknél a forrónyomos felderítés még hatványozottabb jelentőséghez jut, mivel ezek a bűncselekmények és azok felderítése befolyásolja leginkább az állampolgárok szubjektív biztonságérzetét, de a média fókuszában is gyakran ezek állnak. A felderítést segítheti (és segíti is a gyakorlatban), hogy az áldozat és elkövető között volt valamilyen (akár személyes) kontaktus is. Ez a kontaktus vagy kapcsolat jó kiindulási pontja lehet a forrónyomos felderítésnek (például személyleírás, különös ismertetőjegy, ruházat megfigyelése).

A forrónyomos felderítés – a krimináltaktikai és eljárásjogi komplex meghatározása szerint – azt jelenti, hogy a büntetőeljárás törvényben meghatározott bizonyítási eszközöket, a kényszer- és más intézkedéseket már a nyomozás kezdeti szakaszában gyorsan, összehangoltan, optimális szervezeti keretben és tervszerűen kell alkalmazni. A komplexitást a krimináltaktikai eljárások összehangolása, a tervszerű, célirányos tevékenységet az egyszemélyi felelős vezetés (vidéken: forrónyomparancsnok, Budapesten: készenléti csoportvezető [KCSV], vezető ügyeletes) és a nagyobb erők alkalmazása biztosítja. A forrónyomos felderítés egyfajta speciális „kutatásként”⁹ (ellentétben az új büntetőeljárás törvény „kutatás” fogalmával) is felfogható, hiszen a célja az elkövető személy legrövidebb időn belül történő felkutatása és elfogása.

A forrónyomos felderítés közvetlen célja tehát a bűncselekmény elkövetőjének a megállapítása (ismeretlen tettes → konkrét személy beazonosítása), elfogása, valamint

⁸ Anti et al. (2005) 193–194.

⁹ Bócz–Finszter (2008) 88–90.

a személyi és tárgyi bizonyítási eszközök, adatok és információk összegyűjtése. Az így beszerzett adatok segítségével rekonstruálható a múltbeli cselekvés, megállapítható az elkövetési módszer, az elkövetés motívuma, és meghatározható a bizonyítás tárgya.

A forrónyomos felderítés a nyomon üldözést és több, más (nemcsak) nyomozati cselekményt (így különösen: feljelentő kihallgatása, tanúkihallgatás, helyszíni szemle, körözés, kutatás, adatgyűjtés stb.) is magában foglaló nyomozásszervezési modell, amely mindig az adott bűnügy specifikumait és a helyi sajátosságokat figyelembe véve válik konkrét, tervszerű tevékenységgé.

A forrónyomos felderítés általános feladatai:

1. helyszíni életmentés, elsősegélynyújtás a sérülteknek, kárelhárítás,
2. a közrend helyreállítása, biztosítása, a helyszínen fenyegető közveszélyek megszüntetése, elhárítása,
3. folyamatban lévő bűncselekmény megszakítása,
4. újabb bűncselekmény elkövetésének megakadályozása,
5. az elkövető (nyomon) üldözése, kilétének megállapítása (azonosítása), elfogása,
6. a személyi (tanúk) és tárgyi bizonyítékok (nyomok és elváltozások) felkutatása, biztosítása (helyszínbiztosítás a szemlére figyelemmel), összegyűjtése, az információk rögzítése és értékelése.¹⁰

A forrónyomos felderítés lényegében egy komplex (ennek lényegéről, annak modelljéről még lesz később szó), azonnali rendőri intézkedés és tevékenység, amely arra irányul, hogy az elkövető személyt – a bűncselekmény elkövetését követően – haladéktalanul és mielőbb kézre kerítsék, vagyis elfogják a hatóságok. A hatóságokat nem véletlenül használtam itt többes számban, mivel szükséges lehet a nyomozó hatóság mellett más szervezetek (így állami, társadalmi, civil, fegyveres stb.) bevonása, együttműködése is az elkövető elfogása érdekében.

Az üldözés és ezen keresztül a tettes gyors elfogása sokoldalú jelentőséggel bír. Az üldözés az elkövető elfogására irányuló felderítő jellegű nyomozási tevékenység: az elkövető gondolkodásmódjának, helyzetének, képességeinek, szokási-elrejtőzési lehetőségeinek felmérése alapján végzett tervszerű kutatás.

Egyes álláspontok szerint az üldözésnek két alapvető formája van:¹¹

- a) nyomon üldözés,
- b) körözés.

Az üldözés egyik igen fontos és gyakran előforduló formája a *nyomon üldözés*. Nyomon üldözés ugyanott és akkor szükséges, ha a tettes a helyszínre kiérkező munkacsoport megérkezésekor még úton volt (van rá információ), és legalább olyan személy- vagy járműleírás áll az üldözők rendelkezésére, hogy az eltelt idő ellenére remélhető a tettes elfogását. Ha a nyomon üldözésre még lehetőség mutatkozik, akkor minden erőt erre

¹⁰ Illár szerk. (1993) 13–14.

¹¹ Lakatos (1998a) 39–40.

kell koncentrálni, mert a legszélesebb körű nyomon üldözés is kevesebb energiát igényel, mint az ismeretlen tettes kilétének módszeres felderítése.

A nyomon követés annyiban különbözik a nyomon üldözéstől, hogy a nyomozók nem közvetlenül az elkövetés után, illetve a menekülés során követik a tettest, hanem viszonylag hosszabb idő elteltével (> 3-5 óra). Ilyenkor a nem tartós emléknymok összegyűjtésére is reális lehetőség van, és a tettesről szóló információk összegyűjtésével megállapítható lehet az útvonal, a tartózkodási hely.¹²

A nyomon üldözés kétféle módon hajtható végre:

1. forrónyomon felderítés keretén belül,
2. önálló üldözési cselekményként (ez utóbbi változat a gyakrabban előforduló).

Konjuktív feltételei:

1. a bűncselekmény elkövetése és az üldözés megkezdése között *viszonylag rövid idő* teljen el (ez relatív tényező),
2. rendelkezésre álljanak a személy felismerését vagy azonosítását biztosító, továbbá
3. a menekülés irányára, módjára, eszközére vonatkozó információk, valamint
4. a végrehajtásához szükséges megfelelő erők (hely- és személyismerettel rendelkező) és eszközök.

Az elkövetéstől eltelt „viszonylag rövid idő” egy relatív fogalom, amely több tényezőtől is függ. A kérdés ilyenkor az, hogy a terület jellegzetességeire (város, vidék, lakott, lakatlan, terepviszonyok stb.), a közlekedési lehetőségekre (vízi, vasúti, közúti, esetleg légi), a menekülés eszközére (például kerékpár, jármű stb.) és lehetséges irányaira figyelemmel mekkora utat tehetett meg az elkövető az elkövetéstől addig, amíg megkezdődhetne az üldözése. Ennek ábrázolására szolgálhat az úgynevezett út-idő grafikon (vagy diagram) is.

A nyomon üldözés megkezdésével egyidőben lehetőség szerint le kell zárni a menekülési útvonalat, akár ellenőrző-áteresztő pontok (EÁP) segítségével is. A nyomon üldözésben szükség esetén ugyanazok az erők vehetnek részt, mint a forrónyomos felderítésben (így a helyszínbiztosító, a járőr, a körzeti megbízott, a területen éppen szolgálatban lévő állomány).

A nyomon üldözés egyik legfontosabb taktikai szabálya az, hogy nem szabad indokolatlan veszélyhelyzetet teremteni, a saját vagy mások életét, testi épségét kockára tenni, felesleges vagyoni kárt okozni. A közelmúltból sajnos vannak erre intő példák. Az elfogást csak akkor és ott szabad megkezdeni, ha az biztonságosan végrehajtható. A nyomon üldözést haladéktalanul be kell fejezni, ha a személyt elfogták vagy az üldözés kilátástalanná vált.¹³

A nyomon üldözésre lehetőség van egy menekülési irány vagy több lehetséges menekülési irány viszonylatában (helyszíntől távolodó sugaras) is.

¹² Bócz (2004) 1037–1039.

¹³ Lakatos (1998a) 39–43.

A nyomon üldözés alkalmával szükségessé válhat a környező rendőri vagy más szervek értesítése és bevonása is, de akár a konkrét nyomkövetéshez erre kiképzett nyomkövető kutya is igénybe vehető.¹⁴

A nyomon üldözéssel kapcsolatban Dobos János¹⁵ is fontosnak tartja a rövid idő elteltét a bűncselekmény és annak felfedezése között, de az is a véleménye, hogy olyan egymáshoz kapcsolódó nyomok állnak rendelkezésünkre, amelyeket követve egészen a tettes személyig is eljuthatunk. A jó nyom – szintén számolva a már megismert relativitással – még aránylag hosszú idő eltelte után is érdemes a követésre.

A társadalomra különösen veszélyes, a lakosság széles rétegeinek nyugalmát zavaró súlyos bűncselekmények tetteseinek elfogását *forró nyomon üldözés*¹⁶ útján is biztosítani kell. Az ORFK valamennyi szolgálati ága – a területi szervek – kötelesek az ilyen ügyekben már a nyomozás kezdeti szakaszában egyidejű, azonnal végrehajtandó, az erők és technika összpontosított bevezetésével alkalmazott, párhuzamos, összehangolt intézkedéseket foganatosítani a tettes kilétének a megállapítására, elfogására, további bűncselekmények elkövetésének, a bizonyítékok megsemmisítésének a megakadályozására.

A forró nyomon üldözés (titkos) operatív és nyílt nyomozási cselekmények olyan összessége, amelyet a rendőri szervek azonnal foganatosítanak, mihelyt kiemelt bűncselekmény elkövetéséről tudomást szereznek. A forró nyomon üldözés vezetési-szervezési, krimináltaktikai és krimináltechnikai komplex intézkedéseket tartalmaz az alábbi célok elérésére:

- a bűncselekmény következtében beállott veszélyhelyzet elhárítása, életmentés, elsősegélynyújtás és a folyamatban lévő bűncselekmény megszakítása;
- az elkövető leleplezéséhez és elfogásához szükséges információk elemzése és értékelése;
- az elkövető üldözése és elfogása, cselekményeinek feltárása, az okozott kár megtérülésének biztosítása.

Véleményem szerint a szerzőpáros mintegy szintetizálja a „forrónyomos felderítés” és a „nyomon üldözés” kriminalisztikai fogalmait, ami kissé zavaró és kriminalisztikai rendszertanilag sem megfelelő.

A forró nyomon üldözést különösen akkor kell végrehajtani, amikor a kiemelt bűncselekmény ismert vagy ismeretlen elkövetője elrejtőzött, menekül vagy megszökött a hatóság őrzetéből, illetőleg várható az elrejtőzése, az országból való eltávozása, öngyilkossága stb. A forró nyomon üldözés befejeződik, amint az elsődleges halaszthatatlan nyomozási cselekmények eredményre vezettek, vagy ha az elkövető folyamatos üldözésének lehetősége megszűnt.¹⁷

Ahhoz, hogy megértsük a felderítés és a nyomozás (egyfajta megismerés) kapcsolatát, előbb mindenképpen meg kell fogalmazni, hogy mi is pontosan a nyomozás.

¹⁴ Garamvölgyi–Viski szerk. (1961) 625–629.

¹⁵ Dobos (2008) 60–63.

¹⁶ Tremmel–Fenyvesi (1998)

¹⁷ Tremmel–Fenyvesi (1998) 257–259.

(A „nyomozás” kifejezésnek több, egymással rokon, de részleteiben mégis eltérő jelentése van.¹⁸)

A „nyomozás” kifejezés az „investigatio” (lat.) főnévre vezethető vissza. Maga a szó a „nyom”-ra (vestigium) utal. Itt kétféle megközelítés lehetséges: büntetőeljárás-jogi, illetve kriminalisztikai meghatározás.¹⁹

Az előbbi szerint a nyomozás a büntetőeljárás kezdeti szakasza, amelynek feladata, hogy feltárja, összegyűjtse és rögzítse azokat a bizonyításra alkalmas, a büntető anyagi és eljárásjogi szempontból releváns adatokat, amelyek alapján a bűncselekmény elkövetése (megvalósulása), az elkövető személye és büntetőjogi felelőssége megállapítható, továbbá a büntetőeljárással összefüggő megelőzési feladatok végrehajthatóak, az eljárás sikeres lefolytatása biztosítható.²⁰ A nyomozás feladata a múltban lezajlott történést alkotó azon tények teljes körének a hatósági megismerése, amelyhez a tények gyanút keltő csoportja is tartozott, vagy következményként kapcsolódott. A nyomozás tulajdonképpen adatgyűjtés és -feldolgozás. A „nyomozás” hagyományosan rendészeti természetű tevékenység, túlnyomórészt a rendőri nyomozó hatóság tagjai végzik, akik rendőrök és az adatgyűjtés keretében személyi adatforrásoktól is igyekeznek információkat szerezni. Gyakorlatilag adatgyűjtés útján a bűnügyi nyomozás során mindaz az ismeret elvileg megszerezhető, amire szükség van. Az eljárásjogi értelemben vett nyomozást a büntetőeljárás törvényi szabályai szerint kell végezni.

A nyomozás alakszerű (eljárásjogi) formákhoz kötött megismerő tevékenység annak eldöntésére, hogy indokolt-e (lehetséges-e) a terhelt bírósági felelősségre vonása. A processzuális szemlélet a nyomozást az eljárási folyamat egyik (első) szakaszának látja, amelynek lényege a felderítés. A felderítési feladatok – annak érdekében, hogy az állam büntető igénye az igazságszolgáltatásban érvényesíthető legyen – kiterjednek a tényállás megállapítására, az elkövetők azonosítására és elfogására, valamint a bizonyítási eszközök felkutatására és biztosítására.²¹ A magyar jogban azonban nem különült el a nyomozás és a vizsgálat: valójában a vizsgálat volt a törvényben a nyomozás néven szabályozott eljárás és így a főként adatgyűjtés formájában megvalósuló tulajdonképpeni nyomozás mintegy törvényen kívül került.

Kriminalisztikai szempontból a nyomozás a múltban lejátszódott esemény rekonstruálására irányuló sokoldalú szellemi és gyakorlati tevékenység (megismerési folyamat), amely a vizsgált eseményre vonatkozó eljárási céloknak és szabályoknak megfelelően a szükséges és lehetséges cselekvések tervszerű és tudatos végrehajtásával az *objektív igazság* (valóság feltárása) megállapítására irányul. A felderítés ezen belül a megismerés folyamatán belül egy fokozatnak, szakasznak tekinthető.²²

A nyomozás tehát a törvény által szabályozott tevékenység. A felderítés pedig olyan nyomozás, amikor az ügy lényeges körülményeit elsősorban azért tisztázzuk, hogy

¹⁸ Bócz (2004) 89–140.

¹⁹ Lakatos (1995)

²⁰ Bócz (2011) 39–45.

²¹ Bócz–Finszter (2008) 100–102.; Bócz (2011) 42.

²² Lakatos (1998b) 8–33.

az eljárás kezdetekor ismertetlen tettes vagy tettesek személyét megállapítsuk és a bűnösségüket is bizonyítani tudjuk.

Egy-egy ismeretlen tetteses ügy kiinduló helyzetének összetevői között az ismertté válás körülményei döntő szerepet játszanak.

Az ismertté válás maga is két alapvető mozzanatból áll:

1. felfedezés,
2. tudomásra jutás.

Míg az előbbi esetében felfedező lehet a sértett vagy károsult, az észlelő tanú, többes észlelés (például tűz, robbanás stb.), addig a tudomásra jutás történhet bejelentés vagy feljelentés alapján, illetve rendőri észleléssel.

A nyomozásnak a legfontosabb feladata a kriminalisztikai alapkérdésekre történő válaszkeresés (7 alapkérdés: mi, hol, mikor, hogyan, ki, kivel, miért + 1: hasonló történt-e²³). Ez a felsorolás nem jelent sorrendiséget, minden kérdést egyformán és egyidejűleg kell megvizsgálni a nyomozás során.²⁴

A nyomozás alapkövetelményei az alábbiakban foglalhatók össze:

1. törvényesség,
2. komplexitás (teljesség),
3. objektivitás,
4. gyorsaság,
5. titkosság.

Az *Új magyar lexikon*²⁵ meghatározása szerint a körözés: „a bíróság vagy nyomozóhatóság által a hatóságokhoz intézett felhívás, hogy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, megszökött, ismeretlen helyen tartózkodó személy hollétéről értesítsék a megkereső hatóságot, és ha lehetséges, fogják el és vegyék őrizetbe”.²⁶

A kriminalisztikai fogalom szerint: „a körözés az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt és az eltűnt személy felkutatása, tárgy hollétének a megállapítása, személyek és tárgyak azonosítása érdekében folytatott célszerű rendőri intézkedések összessége, illetve az erre irányuló utasítás”.

Természetesen a felderítés során nemcsak konkrét személyek, de tárgyak (bűncselekmény elkövetési tárgya vagy eszköze) is felkutathatók körözés segítségével. A körözési módszerek közül külön kiemelném az előzetes tájékozódás és adatgyűjtés, a tömegkommunikációs eszközök igénybevetését (sajtófelhívás), az ellenőrző áteresztő/átengedő pont és a körözési akció lehetőségét.

²³ Dobos (2008)

²⁴ Balláné-Borszéki-Lakatos (2000) 70–82.

²⁵ Rényi et al. (1962) 243.

²⁶ Lakatos (1998a) 6.

A forrónyomos felderítés jogi háttere, a forrónyomos felderítés szervezeti modellje, vezetése és irányítása, a forrónyomos felderítést hatékonyabbá tevő módszerek bemutatása

A forrónyomos felderítés jogi háttere

Maga a „forrónyomon üldözés” (jelenleg: „forrónyomos felderítés”) fogalma a 17/1978. BM. parancs és a végrehajtására kiadott 13/1978. BMh. intézkedés *A bűnelkövetők hatékonyabb üldözéséről* kiadásától datálható.

Mint azt már a leírtakból is láthattuk, a forrónyomos felderítés alkalmazására, elrendelésére általában súlyos (nem kizárólag) vagy más szóval, úgynevezett helyszínes bűncselekmények elkövetésekor kerül sor. Ezeket a kiemelt bűncselekményeket és körülményeket – a főváros vonatkozásában – Budapest rendőrfőkapitányának a 4/2010. (I. 12.) BRFK intézkedése taxatálta (ez 2014-től már nem hatályos). Ez tartalmazta a BRFK Tevékenységirányító Központja (a továbbiakban: TIK) számára azokat az eseteket és Btk. tényállásokat (emberölés, szexuális erőszak, fogolyszökés, hivatalos személy elleni erőszak, rablás, zsarolás stb.), amelyek esetén intézkedni kellett a forrónyomos felderítés elrendeléséről.

A teljesség igénye nélkül felsorolt esetekben tehát nem az esemény bekövetkezésének időpontja és a tudomásra jutás között eltelt idő hossza, hanem a bűncselekmény tárgyi súlya és társadalomra való veszélyessége indokolja a forrónyomos felderítés elrendelését. (A forrónyomos felderítés – felfogásom szerinti – tágabb értelmű alkalmazási lehetőségeiről röviden már szóltam, de lényegére még később is visszatérek.)

A témát szabályozó utasítások és rendelkezések természetesen nemcsak normatív joganyagokban találhatók, hanem ezekhez kapcsolódnak krimináltaktikai módszerek, ajánlások, eljárások is.

A jogszabályok hierarchiáját is követve megpróbálom összegezni – a teljességre törekedve – a témát szabályozó hatályos joganyagokat, azok rendszerét:

1. 2012. évi C. törvény a Büntető-törvénykönyvről,
2. 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról,
3. 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről,
4. 2013. évi LXXXVIII. törvény a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról,
5. 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól,
6. 25/2013. (V. 24.) BM rendelet a rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről,
7. 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás a forrónyomos tevékenység egységes végrehajtásáról,
8. 54/2013. (XII. 21.) ORFK utasítás a körözési nyilvántartási rendszerrel és a körözési eljárással kapcsolatos rendőrségi feladatokról,

9. 32/2007. (OT 26.) ORFK utasítás a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtásáról,
10. 26/2009. (OT 15.) ORFK utasítás a visszaélés kábítószerral bűncselekmény nyomozása során a Rendőrség szerveire háruló feladatokról,
11. 60/2010. (OT 34.) ORFK utasítás a közlekedési balesetek és a közlekedés körében elkövetett bűncselekmények esetén követendő rendőri eljárás szabályairól,
12. 24/2014. (VII. 11.) ORFK utasítás a rendkívüli halál esetén követendő rendőri eljárásról,
13. 36/2014. (X. 22.) ORFK utasítás a gépjárművekkel kapcsolatos bűncselekményeket követő rendőri intézkedésekről,
14. 13/2012. (VII. 30.) ORFK utasítás a büntetőeljárások keretén belül lefolytató szemlék végrehajtásáról és a bűnügyi technikai tevékenység egységes szabályozásáról,
15. 29/2014. (X. 2.) BRFK intézkedés a bűnügyi és rendészeti jelenlétről,
16. 37/2014. (XII. 31.) BRFK intézkedés a Budapesti Rendőr-főkapitányság Tevékenységirányítási Központjának működéséről, továbbá egyes ügyeleti tevékenységek szabályairól,
17. 39/2017. (XII. 1.) BRFK intézkedés a 37/2014. (XII. 31.) és a 29/2014. (X. 2.) BRFK intézkedés módosítására.

A 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás értelmében: „Forrónyomos szolgálatot ellátó csoportot a megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságokon, valamint a megyei jogú városok rendőrkapitányságain kell szervezni a bűnügyi készenléti szolgálat keretein belül.” Az I. fejezet 2. címe tartalmazza az utasításban is használt fogalmak értelmezéseit (forrónyomos parancsnok, helyszíni irányító parancsnok, kiemelt bűncselekmény, kiemelt eltűnés, kiemelt rendkívüli halál, szomszédos rendőri szerv).

Az ORFK norma továbbá megfogalmazza a forrónyomos tevékenység (felderítés) tartalmát is: „A nyomozó hatóság komplex, nyomozási modellekből építkező krimináltaktikai tevékenységének a rendszere, amely arra irányul, hogy az erők és eszközök gyors, koncentrált és összehangolt bevetésével az adott kiemelt bűncselekmény elkövetője kilétének megállapítására, elfogására, valamint a személyi és tárgyi bizonyítékok, fellelhető adatok megszerzésére, továbbá a kiemelt rendkívüli halál körülményeinek tisztázására, illetőleg a kiemelt eltűnésekkel kapcsolatos elsődleges intézkedések megtételére rövid időn belül sor kerüljön a különböző szolgálati ágak, szolgálatok és szakszolgálatok együttműködésével, illetve törvényben szabályozott keretek közt az egyéb rendészeti feladatokat ellátó személyek intézkedésbe történő bevonásával.”²⁷

A 29/2014. (X. 2.) BRFK intézkedést a Budapest területén elkövetett bűncselekmények hatékonyabb felderítése, az azokra történő gyors és hatékony reagálás, valamint a bűnügyi szolgálati ág egységes működése érdekében adták ki.

²⁷ 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás II. fejezet, 4. pont.

Minden fővárosi kerületben – az adott kerület bűnügyi szempontú eseményeihez igazodva – létre kellett hozni a készenléti alosztály szolgálatban lévő bűnügyes tagjából egy gyors reagálású csoportot. A csoport tagjait GPS helymeghatározóval rendelkező EDR kézi rádióval is ellátták. A több, egymással határos rendőrkapitányságot érintő bűncselekmény vagy sorozat esetén a TIK vezetője koordinálja a feladatokat (csoportvezetők értesítése, körözhvény kiadása).

A BRFK. intézkedés 11. pontja – mintegy taxatív – felsorolja azokat a – fővárosi szinten „kiemelt” – vagyon elleni vagy erőszakos bűncselekményeket, ahol fokozottan kell reagálni a bűncselekmény tudomásra jutását követően. Ezek az alábbiak:

- a) „betöréses” (dolog elleni erőszakkal elkövetett) lopás (például lakásbetörés),
- b) lopás,
- c) gépjárműlopás,
- d) gépjárműfeltörés (dolog elleni erőszakkal elkövetve),
- e) jármű önkényes elvétele,
- f) garázdaság,
- g) zsarolás,
- h) rongálás,
- i) önbírászkodás,
- j) rablás,
- k) minden olyan vagyon elleni bűncselekmény, ahol a sértett közvetlen kapcsolatba került az elkövetővel (nyaklánckitépés, trükkös lopás, rablás, kifosztás). (Összesen 14 + 1 bűncselekmény tartozik a norma hatálya alá.)

Azon bejelentések esetén, amelyek folyamatban lévő, azonnalos intézkedést igénylő, illetve azonnalos intézkedést igénylő helyszíniszemle-köteles bűncselekmények elkövetésére utalnak, a TIK a helyszínrre irányítja a legközelebbi rendőri egységet, akik a legrövidebb időn belül a helyszínre érnek és intézkednek az elkövető elfogásáról. A küldést követően a TIK haladéktalanul értesíti a területileg illetékes készenléti csoportvezetőt (KCSV) a további intézkedések megtétele céljából, aki egyszemélyben felelős az ezt követően végrehajtott bűnügyi tevékenységért.

Amennyiben a bűncselekmény észlelését követően a forrónyomon üldözésnek lehetősége fennáll, vagy a bűncselekmény elkövetése és a hatóság tudomására jutása között rövid idő (kevesebb mint egy óra) telt el:

- a) a TIK intézkedik a KCSV mellé rendelt bűnügyi állomány helyszínre küldéséről,
- b) amennyiben ez más szolgálati feladatok ellátása miatt nem lehetséges, a TIK intézkedik egyéb bűnügyi erőforrás (például bűnügyi bevetési osztály) helyszínre küldéséről,
- c) a helyszíniszemle-bizottságnak a legrövidebb időn belül (kevesebb mint egy óra) a helyszínre kell érnie és a szemlét haladéktalanul le kell folytatnia. Amennyiben ez a kérés idő nem tartható, a TIK intézkedik más szemlebizottság helyszínre irányításáról (átcsoportosítás).

Amennyiben a bűncselekmény észlelését megelőzően már hosszabb idő (több mint egy óra) eltelt, vagy a forró nyomon üldözés lehetősége nem áll fenn, az alábbi intézkedések szükségesek:

- a) Ha a bejelentés tartalmából megállapítható, hogy a bűncselekmény elkövetése több nappal azelőtt történt, kizárólag a bűnügyi állomány küldése indokolt, aki a helyszínen és a környezetében végrehajtja az adatgyűjtést és a tanúkutatót. Az adatgyűjtésnek a küldéstől számított 24 órán belül meg kell történnie. A rendészeti állományt csak abban az esetben vonják be, ha a helyszín biztosítása ezt szükségessé teszi. A rendészeti járőr küldéséről a TIK rendelkezik.
- b) A helyszíniszemle-bizottságnak ebben az esetben lehetőség szerint 3 órán belül a helyszínre kell érnie és a szemlét le kell folytatnia.
- c) A bűnügyi osztályvezető – a KCSV útján – intézkedik a sértett, a szemtanúk, az adatgyűjtés során látókörbé került személyek 72 órán belül történő kihallgatásáról. A kihallgatásra lehetőség szerint a helyszínen kerüljön sor.

A készenléti csoportvezető a TIK által adott utasítást követően intézkedik:

- a) a bűncselekmény helyszínének a biztosításáról,
- b) a helyszíni szemle lefolytatásáról,
- c) azonnalos adatgyűjtés, illetve tanúkutatás végrehajtásáról,
- d) a sértett és a szemtanúk azonnali meghallgatásáról, majd kihallgatásáról, amennyiben a késelem az eljárás sikerét veszélyeztetné,
- e) szükség szerint tárgy- és személykörözés elrendeléséről,
- f) a bűncselekmény helyszínén, annak környezetében, illetve az elkövető feltehető érkezési és távozási útvonalán elhelyezett (nemcsak közterületi) térfigyelő kamerák felvételeinek a beszerzéséről és elemzéséről,
- g) hívásforgalmi adatok beszerzéséről (a hatályos Be. szerint: ügyészi engedélyhez kötött HARR-lekérdezés),
- h) szükség szerint BRFK rádió körözüvény kibocsátásáról (általában TIK által),
- i) a TIK értesítésére, amennyiben a rendelkezésre álló kerületi bűnügyi létszám (maximum 2–3 fő nyomozó) nem elegendő.

A 37/2014. (XII. 31.) BRFK intézkedés a BRFK TIK működéséről, továbbá az egyes ügyeleti tevékenységek szabályairól is tartalmaz közvetett rendelkezéseket a forrónyomos felderítéssel (és annak irányításával) kapcsolatosan. Ebben normatív szabályozták a kerületi vezető ügyeletesi (legalább alosztályvezető szintű) szolgálatot. Ennek alapján a KCSV köteles jelenteni a kapitánysági vezető ügyeleteseinek a „K” (kiemelt) és „R” (rendkívüli) minősítésű eseményeket, továbbá minden olyan eseményről jelentést kell tennie, amelyet részére a főkapitánysági vezető ügyeletese, valamint a rendőrkapitányság vezetője meghatároz. (Megjegyezném, hogy a BRFK intézkedésben szereplő ügynevezett „kiemelt” bűncselekmények köre csak részben esik egybe, illetve eltér a BRFK TIK részére jelentendő „K”-s és „R” események körétől.) A kapitánysági vezető ügyeletese

saját döntése szerint tesz jelentést a kapitányság vezetőjének, tájékoztatja az érintett szakterület kapitánysági vezetőjét, vagy utasíthatja erre a készenléti csoportvezetőt is. A kapitánysági vezető ügyeletes – aki a készenléti csoportvezető szakmai irányítását, koordinációját is ellátja – szükség szerint berendelheti az érintett osztály, alosztály vezetőjét, a rendőrkapitányság készenléti ügyeleteit. A kapitánysági vezető ügyeletes jogosult, a rendőrkapitányság vezetője, illetve a BRFK TIK utasítására pedig köteles a bűncselekmény helyszínén, így különösen:

- halálesettel együtt járó események helyszínén,
- rendkívüli események helyszínén (például gázszivárgás, gázrobbanás, tüzeset, házomlás, több személy halálával járó közlekedési baleset stb.),
- emberölés, löfegyverrel elkövetett rablás,
- pénzintézet és benzinkutak sérelmére elkövetett rablás stb. esetén
- megjelenni, és ha szükséges, személyesen is intézkedni, a helyszínen fogatosított intézkedéseket felülbírálni.

A kapitánysági vezető ügyeletes döntést hozhat:

- a) a készenléti csoportvezető által jelentett információk alapján a bűnügyi őrizetbe vétel elrendeléséről,
- b) a letartóztatásra történő előterjesztésről, bíróság elé állításról.

Azért tartottam szükségesnek itt – a jogi résznél – részletesen ismertetni a BRFK intézkedések forrónyomos felderítésre is vonatkozó tartalmát és rendelkezéseit, mivel a fővárosi mindennapi munkám során ezek alkotják azokat a jogi kereteket, amelyeket konzekvensen be kell tartani, azoktól eltérni nem lehet.

A forrónyomos felderítés szervezeti modellje, vezetése és irányítása, a forrónyomos felderítést hatékonyabbá tevő módszerek bemutatása

A közterületen elkövetett bűncselekmények felderítésénél a gyorsaságnak meghatározó jelentősége van.²⁸ Hasonlóan fontos az azonnali reagálás az egyes vagyon elleni bűncselekményeknél (például lakásbetörés, gépjárműlopások, a közösségi helyszíneken elkövetett rongálás, dolog elleni erőszak stb.).²⁹ Szoros összefüggés van a tetthely, annak nap mint nap azt használó tulajdonosa, a sértett és a helyszínen járt tettes között.

Dobos János³⁰ szerint a felderítés kiindulási alapjai azok a tények, amelyeket az adott bűncselekményről a nyomozás kezdeti szakaszában – a helyszíni szemlén és az ezzel egyidőben végzett elsődleges adatgyűjtés során, a panaszos (sértett), a felfedező (bejelentő) és egyéb tanúk elmondásából – megállapítunk.

²⁸ Bócz–Finszter (2008) 103–104.

²⁹ Fenyvesi (2017) 114.

³⁰ Dobos (1975) 9–14.

A forrónyomos felderítés általában halaszthatatlan nyomozási intézkedések formájában valósul meg. A felderítés bevezetésére tipikusan úgynevezett helyszínes bűncselekmények esetében kerül sor. A helyszíni szemle jelentőségére és fontosságára már Endrődy Géza³¹ is felhívta a figyelmet a korábban már idézett munkájában. Így fogalmaz: „Semminek sem szabad változtatni az eredeti helyzetén, semmit sem szabad félretenni, sőt, még érinteni sem addig, míg az illető tárgy fekvése és minősége híven leírva vagy lerajzolva nincs”.

Az általános felkészülés mellett, a tipikus helyszínes bűncselekmények (például gépkocsifeltörés, lakásbetörés, rablás stb.) bejelentése esetén, a rendőri szerveknek, azok tevékenységirányítási központjainak a helyszíni szemle, illetve a helyszíni nyomozói munkacsoport megszervezésével kapcsolatosan a következő konkrét feladatai vannak:

1. a bejelentés rögzítése,
2. intézkedés a helyszín biztosításáról (rendészeti járőr útján),
3. a hatáskör és illetékesség vizsgálata,
4. a helyszíni munkacsoport értesítése: szemlebizottság, nyomozók,
5. szükséges felszerelések, járművek biztosítása.³²

A bejelentés rögzítésekor tisztázni kell minden esetben a kriminalisztikai alapkérdéseket: mi történt (Btk. különös részi tényállás), ki követte el (ismert vagy ismeretlen az elkövető), hol történt a bűncselekmény (illetékesség), mikor történt a deliktum, miért következhetett be (ok, motiváció), hogyan, milyen módszerrel követték el (modus), mivel vagy milyen eszközzel követték el a bűncselekményt.

Dobos János: *Kis nyomozástan*³³ című munkájában a hét alapkérdést egy nyolcadikkal egészítette ki. A szerző szerint a „hasonló történt-e” kérdés fontossága nemcsak az esetleges és jellemző sorozat-elkövetés felismerésében, az azonos elkövetőkhöz tartozó ügyek behatárolásában van. Hasonlóan fontos, hogy az így felfedett előzmények – és azok az ügyek is, amelyeket a felderítés közben kell azonos elkövetőkre utaló ismérveik miatt az alapügyhöz és már bemért előzményeihez csatolni – szélesítik azt az információs bázist, amelyre így az adott ismeretlen tetteses ügyünk felderítését is biztosabban alapozhatjuk.

A kriminalisztikai kérdések fontossági sorrendjét Fenyvesi Csaba³⁴ így állítja fel:

1. mi történt (sorozat?),
2. hol történt,
3. mikor történt,
4. hogyan követték el,
5. ki követte el (tettes, elkövető),
6. kivel követte el (társak),
7. miért követte el (ki ellen, kinek a kárára, mit tulajdonítottak el, értékesítési lehetőség) (ok, motiváció).

³¹ Endrődy (2018) 57.

³² Bócz (2004) 1019–1028.; Kovács (2008) 24–77.

³³ Dobos (2008) 75.

³⁴ Fenyvesi (2017) 107–127.

A kérdések egyébként az általa felállított kriminalisztika piramis modelljének a legalján (1. szint) helyezkednek el. Erre épül fel az általa „mediátoroknak” nevezett szint, amelyben a nyomok, anyagmaradványok és a vallomások foglalnak helyet. A képzeletbeli piramis modell csúcán helyezkedik el a fókuszban maga az azonosítás.³⁵

A tárgyi adatok gyűjtése, bármilyen bűntettől legyen is szó, az elkövető személyének a felderítése és a törvényi tényállás elemeinek a bizonyítása érdekében történik. Mivel az elkövetett cselekmények tettese az esetek zömében ismeretlen, a meglévő tárgyi adatokból kiindulva kell az elkövetéssel megalapozottan gyanúsítható személyt vagy személyeket megállapítanunk és felkutatnunk. Az így felvetődött gyanú lehet:

- a) közvetlen,
- b) közvetett,
- c) általános.³⁶

Személyes tapasztalataim alapján az alábbi esetekben – bűncselekmény-kategóriák szerint – forrónyomos felderítésre van lehetőség:

1. vagyon elleni bűncselekmények esetén (például gépkocsifeltörés, betöréses lopás, alkalmi lopás, jármű önkényes elvétele, rongálás stb.),
2. személy elleni- vagy erőszakos bűncselekmények esetében (például testi sértés, rablás stb.),
3. közrend vagy közbiztonság elleni bűncselekmények esetében (például garázdaság stb.).

Az előbbieket részletezve a leggyakrabban előforduló alábbi, *konkrét bűncselekmények* esetén lehetőség nyílna forrónyomos felderítésre (a már korábban is említett körülmények fennállása esetén):

1. lopások (például betöréses lopás, besurranás, alkalmazotti lopás, „trükkös” [vagy megtévesztéses] lopás, járműlopás, úgynevezett gépkocsi „feltörés”, zseblogás, úgynevezett bolti vagy alkalmi lopás, szerszámlopások, dolog elleni erőszakkal elkövetett kerékpárlopás, strandlopások stb.),
2. garázdaság,
3. rongálás,
4. testi sértés,
5. rablás.

A személyek javai elleni lopások a leggyakoribb – a bűnözés volumenét is meghatározó – bűncselekmények közé tartoznak. Ezeknek többsége ugyan csak kisebb kárt okoz, illetve ilyen értéket veszélyeztet. A felderítésre jelent hátrányt, hogy az elkövetés és a feljelentés megtétele között akár több nap is eltelik. Jellemző, hogy a bűncselek-

³⁵ Fenyvesi (2017)

³⁶ Dobos (1969) 17–25.

mények nagy számához viszonyítva viszonylag csekély a felderítési mutató (a tettenérések és elfogások kivételével).³⁷

Úgy vélem, hogy a munkám során ezek azok a leggyakrabban előforduló, „hétköznapi” bűncselekmény-kategóriák, amelyek során a forrónyomos felderítés fokozott jelentőséghez jut (például garázdaság helyszíni szemléjével párhuzamosan sértett- és tanúkihallgatások, térfelügyelő-kamera-felvétel lefoglalása, kiértékelése, elkövető személy beazonosítása, elfogása vagy körözés elrendelése). Ezekben az esetekben a bevezetett intézkedések eredményeként – akár forrónyomon – az elkövető személy rövid időn, akár 24 órán belül beazonosítható, elfogása és őrizetbe vétele végrehajtható.

Mivel a különböző típusú – már ismertetett – lopások a leggyakrabban előforduló bűncselekmények, ezért fontosnak tartom a lopások forrónyomos felderítése érdekében már a kihallgatások során kitérni az alábbi lényeges szempontokra:

- a) történt-e valóban lopás (bűncselekmény), vagy esetleg az ellopottnak hitt dolgot elveszítette valahol, tisztázni kell, hogy esetleg nem lopás, hanem más bűncselekmény (például sikkasztás, jogtalan elsajátítás stb.) történt-e,
- b) állapítsuk meg azt az időpontot, amikor a sértett utoljára látta a dolgot és azt is, hogy mikor észlelte annak hiányát,
- c) fontos megállapítani az elkövetés helyét (illetékesség kérdése), továbbá, hogy bármilyen más minősítő körülmény (például zsebtolvajlás, helyiségből besurranva vitték el stb.) megállapítható-e (Budapesten hatásköri kérdés is),
- d) tisztázni kell, hogy milyen módon (modus) lophatták el a tárgyat a sértettől (például le volt zárva, rögzítve volt valamihez), milyen állapotban volt a sértett a bűncselekmény idején (például ittas volt, aludt stb.), esetleg nem lopás, hanem más bűncselekmény (kifosztás, rablás stb.) történt,
- e) esetleg van-e olyan személy, akire a sértett gyanakszik (név szerint ismeri, látta és személyleírása van róla stb.),
- f) vannak-e az esetnek (szem)tanúi, akik láthatták a bűncselekmény elkövetését vagy az azt elkövető személyt, esetlegesen ismerik-e stb.³⁸

Mint arról már esett szó, a forrónyomos felderítés alapvető követelményei a:

1. gyorsaság,
2. törvényesség,
3. rugalmasság,
4. adminisztráltság (későbbi bizonyítás érdekében),
5. tervszerűség,
6. szervezettség (cél, feladatok ismerete),
7. szakszerűség (jogsabályi keretek és a kriminalisztikai követelmények együttes ismerete).

³⁷ Rudas szerk. (1973) 238–239.

³⁸ Rudas szerk. (1973) 240–242.

A forrónyomos felderítés (ügynevezett „ügytől – személyig” modell) kezdete a tudomásra jutástól vagy észleléstől számítható (amikor a bűncselekmény a nyomozó hatóság tudomására jut).

Erre kétféleképpen kerülhet sor:

1. személyes bejelentés, feljelentés,
2. nem személyes bejelentés (hatóság észlelése, távfelügyeleti riasztás stb.).

Természetesen a forrónyomos felderítés legjobb kiinduló alapja, ha a személyes bejelentést még a helyszínről, közvetlenül a bűncselekményt követően teszik meg. Ekkor van reálisan a legnagyobb esélye az elkövető felkutatásának és az elfogásának. A felderítés kezdeti szakaszában végre kell hajtani a lehetséges *információforrások* haladéktalan felderítését és a szerzett információk tartalmának azonnal történő feldolgozását. Ennek érdekében:

1. Biztosítani kell az alapos és körültekintő panaszfelvételt. A panaszfelvétel hiányosságai (például kriminalisztikai kérdések kihagyása, empátia hiánya) sokszor okoznak nehézséget a felderítésben és később a bizonyítás területén is. Általában a személy elleni erőszakos (például testi sértés, rablás), illetve a vagyon elleni bűncselekmények (például táska-, nyakláncbitézés) azok, amelyek felderítéséhez a sértett jelentős segítséget adhat (például grafikai vagy ügynevezett „fantomkép” elkészítése az elkövetőről). Amennyiben a bejelentés vagy feljelentés halaszthatatlan nyomozási vagy operatív intézkedéseket igényel, azokat még a jegyzőkönyvbe foglalás előtt meg kell tenni (helyszínbiztosítás, szemle, nyomon üldözés, körözés stb.).
2. Forró nyomon üldözést igénylő telefonbejelentéseknél az intézkedéseket (például területzárás, körözvény kiadása) haladéktalanul, az értesülés ellenőrzésével párhuzamosan meg kell kezdeni és törekedni kell a bejelentő kilétének a megállapítására is.
3. Szükség esetén fel kell kérni a bejelentőt (felfedező tanú, panaszos), hogy működjék közre az elkövető felkutatásában, biztosítva számára a rendőri szervezetet segítő állampolgárokat megillető védelmet.
4. A bűncselekmény bejelentését minden rendőri szerv köteles fogadni. A bejelentést követően azonban meg kell tenni a szükséges és halaszthatatlan intézkedéseket (helyszínbiztosítás, adatgyűjtés stb.) és – vizsgálva a hatáskör [25/2013. (VI. 24.) BM rendelet] és illetékesség (terület) kérdését – intézkedni kell az ügyben továbbiakban eljáró szerv értesítéséről.
5. A helyszíni szemlével egyidejűleg – annak adatai alapján – intézkedni kell az elkövető felkutatásáról és elfogásáról. (A helyszíniszemle-bizottság például sokkal nagyobb mennyiségű információval rendelkezik, mint amit a szemle jegyzőkönyvében objektíven rögzíthet.) A felkutatásba és elfogásba bevonható erők: körzeti megbízott, rendészeti és közlekedésrendészeti járőr, segítő személyek is.

6. Amennyiben szükséges, körözés elrendeléséről is intézkedni kell (például eltulajdonított vagy elkövetéshez használt jármű, eltulajdonított, egyedi azonosítóval rendelkező egyéb tárgy).³⁹

Úgy gondolom, hogy egy fővárosi, kiemelt kerület esetében a szolgálati feladatok maradéktalan és gyors végrehajtása érdekében szükség lenne az alábbi humán létszám biztosítására (egy 24 órás szolgálatra kivetítve):

- 1 fő készenléti csoportvezető,
- 2 fő helyszíniszemle-bizottság (bizottságvezető és technikus),
- 3 fő készenléti nyomozó (csoport: min. 3 fő),
- 1 fő tartalék nyomozó („megerősítő erő”),
- 1 fő (24 órás) vagy 2 fő (12 órás, váltásos) panaszfelvevő.

A forrónyomos felderítésnek az ismeretlen tettes kilétének a megállapításán kívül (véleményem szerint a legfontosabb!) a bizonyítékok összegyűjtése és a bűncselekménnyel okozott kár (vagy vagyoni hátrány) megtérülésének biztosítása is a feladata. Szükséges lehet, akár halaszthatatlan nyomozati cselekményként kutatás, szemle és lefoglalás megtartása is.⁴⁰

A helyszíni szemle fontosságára és az ahhoz kapcsolódó forrónyomos felderítés fontosságára több szerző (Barta, Fenyvesi) is felhívja a figyelmet. Utóbbi mintegy „első csapásként” (angol: „first strike”) aposztrofálja azt, és azokat az elsődleges intézkedéseket érti alatta – köztük az adatgyűjtéseket is –, amelyeket a bűncselekményt nyomozó hatóság tudomására jutását követően – az eredményes tényfelderítés, a kriminálisztikai kérdések megválaszolása érdekében – haladéktalanul, a lehető leggyorsabban a hatóságok megtesznek, illetve amelyeket meg kell tenniük.

Az „első csapás” fogalma – Fenyvesinél – a forró nyomos felderítésnek mintegy szinonimája is, mert – véleménye szerint – „forró nyom” esetében mindig nagyobb esély van a releváns adatok és információk, köztük a tettes személy felkutatására, mint időben az eseménytől, vagyis a bűncselekménytől távolodva. Nemcsak a pszichés, hanem a tárgyi (materiális) nyomok fennmaradásának sem kedvez az idő múlása. Az „első csapás” váratlanul is érheti az esetlegesen képbe került tettet, hiszen akár jóhiszeműen bízhat is abban, hogy a hatóságok nem kerítik kézre. Természetesen maga a helyszíni szemle is része az úgynevezett „első csapásnak”.

A nyomozás – mint munkafolyamat – általános sémája a következő:⁴¹

- a hatóság feljelentés, bejelentés vagy saját észlelése alapján tudomást szerez valamely eseményről,
- a saját magára, valamint a vizsgálandó eseményre vonatkozó jogi előírásoknak megfelelően a tényállás megállapítása, az eljárás lefolytatásához szükséges feltételek biztosítása, a rárótt feladatok teljesítése, valamint döntéseinek megal-

³⁹ Tremmel–Fenyvesi (1998) 258–259.

⁴⁰ Illár szerk. (1993) 13–27.

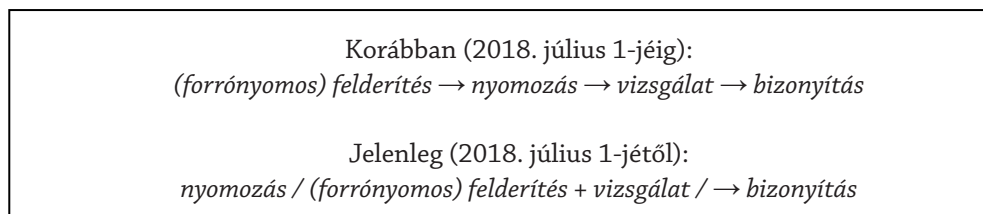
⁴¹ Lakatos szerk. (2005) 40.

pozása érdekében végrehajtja a szükséges intézkedéseket és/vagy eljárási cselekményeket,

- végezetül az elért eredményekből levont következtetéseire alapozva és a döntési jogkörének függvényében fejezi be az ügy feldolgozását.⁴²

A magyar jogban azonban nem különült el a nyomozás és a vizsgálat, valójában a vizsgálat volt a törvényben *nyomozás* néven szabályozott eljárás, és így az adatgyűjtés formájában megvalósuló tulajdonképpeni „nyomozás” mintegy törvényen kívül került.

A már leírtak alapján szeretném felvázolni egy egyszerű, sematikus ábra segítségével a forró nyomos felderítés – nyomozás (és a hozzá kapcsolódó bizonyítás) egymáshoz való viszonyát és kapcsolatát (1. ábra):

1. ábra: A nyomozás folyamata. Forrás: a szerző szerkesztése

A fenti lineáris modellből is jól látható, hogy mind a felderítés, mind a nyomozás (vagy vizsgálat) egy célt szolgált, egy irányba mutat, és pedig a bizonyítás felé.⁴³ Amennyiben felderítés alatt az ismeretlen tettes kilétének a megállapítására irányuló tevékenységet, bizonyítás alatt pedig az úgynevezett „vizsgálati munkát” értjük, akkor a felderítés és a bizonyítás abban megegyezik egymással, hogy mindkettő a vizsgált esemény szükséges mértékű megismerésére irányuló szellemi és gyakorlati (racionális és empirikus) megismerő tevékenység, ugyanakkor eltérnek egymástól funkciójukban, forrásaikban, eszközeikben és módszereikben, sőt gyakran a következményeikben is.

A jelenlegi, hatályos modell esetében (2018. július 1-jétől) a felderítés és a vizsgálat szakaszát a gyanúsított kihallgatás időpontja választja el egymástól, hiszen a gyanúsított személyével a felderítés már elérte elsődleges célját. Ugyanakkor a korábbi és a hatályos modell megegyezik abban, hogy a vizsgálat szakaszában is folyik továbbra is felderítés, így például úgynevezett szélesítés (további bűncselekmények feltárása), további elkövetők (tettesek és tettestársak) beazonosítása stb.

A szervezeti modell a következő elemekből épül fel:

- a) akciócsoport vezetője („forrónyomparancsnok”) (esetenként törzs),
- b) akciócsoport (helyszíniszemle-bizottság, járőrök, KMB, nyomozók),
- c) egyéb kisegítő – támogató erők (például társszervek, csapaterő, polgárőrség, önkormányzat)

⁴² Bócz (2011) 42.

⁴³ Kovács (2004) 46.

- d) tevékenységirányítási központ (TIK) (régábban: ügyelet) (vezetési pont: hír-összeköttetés biztosítása, logisztika szervezése [technikai kiszolgálás], jelentő-szolgálat stb.).

A helyi rendőri szerveknél (fővárosi kerület) az akcióparancsnoki, szemlebizottsági és nyomozói feladatkörök ellátására a rendelkezésre álló létszámtól, valamint a bűn-ügyi helyzettől függően általában 24 órás (esetenként 12 órás) ügynevezett készenlé-ti szolgálatot szerveznek, amelynek helyi vezetője a készenléti csoportvezető (KCSV), a forrónyom parancsnoka a vezető ügyeletes. A reagáló csoport létszáma többnyire 2 fő (szemlebizottság-vezető és bűnügyi technikus) + 2 fő (+1) nyomozó + 1 fő (KCSV). (A további +1 fő tartalékot jelent.)

A továbbiakban vegyük szemügyre egyenként e modell elemeit, azok egyes felada-tait számba véve.

A felderítés irányítását a parancsnok látja el, aki vezeti a nyomozást és irányítja a helyszíni tevékenységet, az akciócsoport tagjai részére meghatározza a végrehajtan-dó feladatokat, azok sorrendjét, ügyelve az egyes taktikai módszerek sorrendjére, fon-tosságára (prioritás) is. A beosztottak a feladatokat önállóan hajtják végre. Amennyi-ben nagyobb erők irányítása szükséges, akkor az irányító törzs veheti át az akció- vagy forrónyomparancsnok vezetési feladatait. Fontos, hogy a parancsnokhoz minden szük-séges információ (vesztéség nélkül) eljusson, hiszen a hiányzó információk vagy azok elkésettsége nagyban befolyásolhatja a hatékony forrónyomos felderítést. Természe-tesen a felettes vezetők (bűnügyi osztályvezető, kapitányságvezető stb.) is meghatá-rozhatnak feladatokat a forrónyomparancsnok (Budapesten: készenléti csoportvezető (KCSV) és vezető ügyeletes) részére.

A vezető ügyeletes – Budapesten, helyi szervnél – heti váltásban, többnyire ügy-nevezett „otthonülő” koordináló parancsnok, aki legalább alosztályvezető szintű előljáró. Feladatai között szerepel a kiemelt bűncselekmények helyszínein a megjele-nés (ugyanaz a feladata a készenléti csoportvezetőnek is), a feladatok meghatározása és a felderítés irányítása (elkövető beazonosítása, elfogása).

Az akcióparancsnok feladata az irányítás, a különböző szolgálati ágak (bűnügy-, ren-dészet-, közlekedés-rendészet) beosztottai munkájának az összehangolása, a beérkező információk elemzése és értékelése, a feladatmeghatározás és a konzekvens ellenőrzés.

Az akciócsoportba beosztottak a parancsnok által meghatározott feladatokat – mint arról már szó volt – önállóan hajtják végre. A helyszíniszemle-bizottság vezetője jelenti a parancsnok részére azokat az információkat, amelyek a szemle során a birtokába ju-tottak és az elkövető azonosításához hozzájárulnak.

A nyomozócsoport a tevékenységét a helyszíntől kiindulva, annak környékén foly-tatja, fő célja a felderítés, a tanúk felkutatása, a helyszíni kihallgatások lefolytatása (sértett, tanú), az adatgyűjtés és a térfigyelő (nemcsak közterületi) kamerák felvéte-leinek beszerzése (lefoglalás) és ellenőrzése (elemzés-értékelés) az elkövető személy érkezési és távozási útvonalán. Esetlegesen szükségessé válhat szaknyomozó vagy vo-

nalvezető (gépjárműves, betörési) bevonása is, aki tapasztalataival, iránymutatásaival segítheti a felderítést.

A forrónyomos felderítésben sajátos szerepe van a sértettnek (áldozat), aki az egyik legértékesebb kiindulási információforrás. A kikérdezés fontosságáról *A Bűnügyi nyomozás kézikönyvében*⁴⁴ is szó esik: „A kikérdezés rendszerint nagy gonddal és többféle nehézséggel jár együtt. A kikérdezendő egyénnel inkább kevesebbet, mint sokat beszéljen a kikérdező, de törekedjen az igazságot híven előadatni.”

Elsődleges és egyben legfontosabb információforrásunk maga a *sértett*. A kriminalisztika 7 + 1 alapkérdéseinek a zömére – legalábbis a nyomozás kezdeti szakaszában – csak ez a személy rendelkezik válasszal. A sértett az a – felderítés során aktív eljárásjogi alany és – személy, aki jelen van a helyszíni szemlénél, nyilatkozik az eltalajdonított tárgyakról, értékekről, együttműködik a nyomozócsoporttal, grafikai rajz elkészítéséhez segítséget nyújt, felismerésre bemutatás során az elkövetőt azonosíthatja. A sértett ruházata és annak szakértői vizsgálata (például DNS) is segítheti a felderítést, továbbá a helyszín csak az ő hatékony közreműködésével állapítható meg pontosan (például út, közterület, park).

A másodlagos, de korántsem elhanyagolható bizonyítékforrások körébe a *tanúk* sorolhatók. Eljárásjogi szempontból minden természetes személy idetartozik, akinek a bizonyítandó tényről tudomása lehet.

A munkám során gyakran találkoztam már az intézkedő, egyenruhás járőr által „meggyőzött” tanúkkal, akik igazából nem is érezték, hogy a rendőr mintegy sugalmazta a kérdésekre adandó válaszokat, azokat mintegy „belebeszélte” a leendő tanúba. Így gyakran előfordul, hogy a rendőri jelentések tartalma, a sértett vagy a tanúk által a helyszínen az intézkedő rendőrnek adott válaszai nem állnak szinkronban a később jegyzőkönyvezett tartalommal. Úgy gondolom, hogy a helyszínen intézkedő rendőr a sértettnek és a tanúknak csak a legszükségesebb kérdéseket tegye fel a bűncselekménnyel kapcsolatosan.

A forrónyomos felderítéshez kapcsolódik még a körözési tevékenység is, hiszen szükséges lehet az ismeretlen (csak személyleírás vagy térfigyelő kamera felvétele alapján) vagy már beazonosított, de a hatóság elöl elmenekült, elrejtőzött elkövető személy elfogása, kézre kerítése is (KIR, sajtófelhívás stb.).⁴⁵

A forrónyomos felderítés vezetését és irányítását még eredményesebbé tevő fejlesztések és korszerűsítések – véleményem szerint – az alábbi két terület köré csoportosíthatók:

1. humán szervezeti feltételek javítása: létszámbővítés (panaszfelvevő, nyomozók), elméleti/gyakorlati ismeretek fejlesztése (például rendszeres tréningek, továbbképzések stb.),
2. műszaki-technikai feltételek fejlesztése: mobil eszközök (tablet, NOVA) alkalmazása, térfigyelő rendszerek lehetőségeinek még jobb kihasználása.

⁴⁴ Endrődy (2018) 39.

⁴⁵ Anti et al. (2005) 194–200.

A felderítés hatékonysága – véleményem szerint – tovább növelhető lenne, ha a felderítést már a helyszínen végző készenléti nyomozók nemcsak GPS helymeghatározó rendszerrel ellátott EDR-rádiókkal rendelkeznének, hanem a helyszínen használható mobil eszközzel (NOVA) (priorálást, személyazonosítást támogató), továbbá esetleg rendőri jelleg nélküli járműbe telepített Robotzsaru rendszerrel is (priorálás, ellenőrzés az országos adatbázisban, netzsaru stb.) el lennének látva. (Ez a rendszer jelenleg már telepítve lett rendészeti járőr gépkocsikba az úgynevezett „Sheriff” [1 rendőr + 1 jármű] program keretében.)

A helyszínen alkalmazott felderítést támogató mobil eszközök segítségével lehetőség lenne akár az elkövető személyről azonnali képek (vagy videófelvétel) továbbítására, esetlegesen már kép alapján történő helyszíni beazonosítására (KEKKH: arcképfelismerő rendszer) is.

Kiemelten fontosak a felderítés kezdeti szakaszában a helyszínen végrehajtott sértetti és más tanúkihallgatások. A kihallgatások szakszerűsége mellett a gyorsaság is követelmény. Amennyiben a sértett kontaktusban állt az elkövető személlyel (például testi sértésnél, garázdaságnál, rablásnál stb.) és róla használható személyleírással rendelkezik, meg kell kísérelni grafikus bevonásával az elkövetőről úgynevezett fantomrajz elkészítését is.

A helyszíni sértett- és tanúkihallgatások meggyorsítása érdekében szükséges lenne még több mobil számítógép (laptop, tablet) – akár járműbe telepítve is – alkalmazására és használatára, akár nyomtatóval is kiegészítve ezeket (a jegyzőkönyvet a helyszínen aláírhatja a kihallgatott személy, azt nem szükséges később a Robotzsaru rendszerbe utólag is rögzíteni).

A bűncselekmény helyszínén – napjainkban – igen gyakran megtalálhatók a különböző közterületi térfigyelő kamerák és a magáncélú, zártláncú videó (CCTV = *Closed-Circuit Television*) rendszerek. Míg előbbieket a közterületek (táv)felügyeletére hivatottak, addig utóbbiak a középületekre, hivatalokra, irodákra bel- és kültérben egyaránt jellemzők. Előbbiek esetében a képi megfigyelést közterület-felügyelők és rendőrök (akár együtt, vegyes szolgálati formában), is elláthatják, addig utóbbiaknál a „civil” biztonsági szolgálatok dominálnak.

A beszerzett képinformációk (fantomrajz, videófelvétel) alapján az elkövető személyről már belső, rendőrségi hálózaton körözvény vagy kör-e-mail, esetlegesen nyilvános sajtófelhívás (www.police.hu, média stb.) is közzétehető.

A helyszíniszemle-bizottságok többsége már rendelkezik mobil laptop, tablet készülékkel, hiszen a helyszíni szemlék már ezeken készülnek. Sajnos, a jelenlegi úgynevezett „e-szemlék” (elektronikusan hitelesített) túlzottan időigényesek és elhúzódóak, ezért a felderítés időszaka is emiatt kitolódik.

IRODALOMJEGYZÉK

- Anti Csaba – Barta Endre – Bócz Endre – Lakatos János – Romasz Árpád (2005): *Krimináltaktika II.* Budapest, Rejtjel Kiadó.
- Balláné Fürszter Erzsébet – Borszéki Győző – Lakatos János (2000): *Kriminálmetodológia.* Budapest, Rejtjel Kiadó.
- Bíró Gyula (2010): *Kriminalisztika.* Debrecen, Debreceni Egyetem ÁJK – Lícium-ART Könyvkiadó Kft.
- Bócz Endre szerk. (2004): *Kriminalisztika II.* Budapest, BM Duna Palota és Kiadó.
- Bócz Endre (2011): Az adatgyűjtés és a nyomozás. *Magyar Bűnüldöző*, 2. évf. 1. sz. 39–45.
- Bócz Endre – Finszter Géza (2008): *Kriminalisztika joghallgatóknak.* Budapest, Magyar Közlöny-és Lapkiadó.
- Dobos János (1969): Gyanús személyek ellenőrzése, elszámoltatása. *Belügyi Szemle*, 7. évf. 11. sz. 17–25.
- Dobos János (1975): A megérzés és a valószínűség szerepe az ismeretlen tettesek felderítésében. *Belügyi Szemle*, 13. évf. 7. sz. 9–14.
- Dobos János (2008): *Kis nyomozástan.* Budapest, BM Könyvkiadó.
- Endrődy Géza (2018): *A bűnügyi nyomozás kézikönyve.* Budapest, magánkiadás.
- Fenyvesi Csaba (2017): *A kriminalisztika tendenciái.* Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- Garamvölgyi Vilmos – Viski László szerk. (1961): *Kriminalisztika.* Budapest, BM Tanulmányi és Módszertani Osztály.
- Illár Sándor szerk. (1993): *Krimináltaktika – jegyzet a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói részére I.* Budapest, BM Kiadó.
- Kovács Gyula (2004): *Nyomozási alapismeretek.* Budapest, Rejtjel Kiadó.
- Kovács Gyula (2008): *A lopás nyomozása.* Jegyzet. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola.
- Lakatos János (1998a): *A körözés.* Budapest, Rejtjel Kiadó.
- Lakatos János (1998b): *A nyomozás, a felderítés és a bizonyítás kriminalisztikai alapfogalmai és alapösszefüggései.* Budapest, Rejtjel Kiadó.
- Lakatos János szerk. (2005): *Kriminalisztikai alapismeretek.* Jegyzet. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola.
- Balláné Fürszter Erzsébet – Borszéki Győző – Lakatos János (2000): *Kriminálmetodológia.* Budapest, Rejtjel Kiadó.
- Rényi Péter – Rényi Alfréd – Csűrös Zoltán – Julesz Miklós – Hevesi Gyula – Berei Andor – Ernst Jenő szerk. (1962): *Új magyar lexikon – IV. kötet.* Budapest, Akadémiai Kiadó.
- O. Nagy Gábor – Juhász József – Szőke István – Kovalovszky Miklós (1982): *Magyar Értelmező Kézi-szótár* Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Rudas György szerk. (1973): *Kriminalisztika – Különös rész I.* Budapest, BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség.
- Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba (1998): *Kriminalisztika tankönyv és atlasz.* Pécs–Budapest, Dialóg Campus Kiadó.

Jogi források

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
2012. évi C. törvény a Büntető-törvénykönyvről
2013. évi LXXXVIII. törvény a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
- 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól
- 25/2013. (V. 24.) BM rendelet a rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről

- 32/2007. (OT 26.) ORFK utasítás a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtásáról,
26/2009. (OT 15.) ORFK utasítás a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény nyomozása során a Rendőrség szerveire háruló feladatokról
60/2010. (OT 34.) ORFK utasítás a közlekedési balesetek és a közlekedés körében elkövetett bűncselekmények esetén követendő rendőri eljárás szabályairól
13/2012. (VII. 30.) ORFK utasítás a büntetőeljárások keretén belül lefolytatandó szemlék végrehajtásáról és a bűnügyi technikai tevékenység egységes szabályozásáról
54/2013. (XII. 21.) ORFK utasítás a körözési nyilvántartási rendszerrel és a körözési eljárással kapcsolatos rendőrségi feladatokról
24/2014. (VII. 11.) ORFK utasítás a rendkívüli halál esetén követendő rendőri eljárásról
36/2014. (X. 22.) ORFK utasítás a gépjárművekkel kapcsolatos bűncselekményeket követő rendőri intézkedésekről
22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás a forrónyomos tevékenység egységes végrehajtásáról
29/2014. (X. 2.) BRFK intézkedés a bűnügyi és rendészeti jelenlétről
37/2014. (XII. 31.) BRFK intézkedés a Budapesti Rendőr-főkapitányság Tevékenységirányítási Központjának működéséről, továbbá egyes ügyeleti tevékenységek szabályairól
39/2017. (XII. 1.) BRFK intézkedés a 37/2014. (XII. 31.) és a 29/2014. (X. 2.) BRFK intézkedés módosítására

ABSTRACT

Direction of Exploring Crimes on Hot Pursuit and Possible Ways of its Renewal

Sándor HAVASI

I have written this essay because I have more than 20 years experience in this criminal area, and several methods and procedures have been invented which could help to explore this special form of crime, the crime on hot pursuit. Up-to-date knowledge on exploring crimes on hot pursuit is very important for the effective crime prevention. The first 24 hours is the most important thing with regard to the arrest of the perpetrator and the exploration of the crime. In my essay I have investigated the most important concepts of the topic, like exploring crimes, exploring crimes on hot pursuit, pursuit on hot trace, investigation and warrant to arrest a perpetrator. I have summarised concepts of several authors and I have investigated them from several aspects (legal, criminal, general). Some authors use the concept „exploring crimes on hot pursuit” only for stressed crimes, but I think that it could be used for other general crimes as well. In a separate part of the essay I have focused on the constitutional model of this special form of exploration.

Keywords: *crime exploration, crime exploration on hot trace, pursuit, pursuit on trace, pursuit on hot trace, investigation, warrant to arrest, constitutional model, ready-group-leader*